

Novija historija Gradišćanskih Hrvata imala je malo interpretata, jednako kao i ona starija, i zato je Valentićev opis dvadesetog stoljeća veoma zanimljiv. Oživljava također sjećanje na jedan značajan projekt evropske politike, projekt Koridora koji je imao spajati buduću čehoslovačku državu s jugoslavenskom. Tom su zgodom Gradišćanski Hrvati, ne svojom voljom, došli u središte pažnje.

Etnografski materijal, koji je na izložbi imao više ilustrativnu popratnu funkciju, govori o vitalnosti narodne tradicije, koju treba što prije registrirati i proučiti.

Ovaj svestrani pothvat Povijesnog muzeja Hrvatske (svestranost je ovdje na mjestu, jer su pojedinačna istraživanja tek na pomolu) zaslužuje priznanje. Nadajmo se da obilje dokumenata o Gradišćanskim Hrvatima koje leži pohranjeno u raznim kulturnim središtima neće ostati i — sahranjeno.

Nives Ritig

KONTINUITÄT? GESCHICHTLICHKEIT UND DAUER ALS VOLKSKUNDLICHES PROBLEM, Herausgegeben von HERMANN BAUSINGER und WOLFGANG BRÜCKNER, Erich Schmidt Verlag, Berlin 1969, 188 str.

Kontinuitet je pretežno problem historijskih znanosti. A u historijskoj etnologiji konstatacija, utvrđivanje kontinuiteta obično znači završetak istraživanja.

U ovoj knjizi — koja je posvećena Hansu Moseru — problem kontinuiteta nije promatran kao kraj, nego kao početak znanstvenog interesa. Kontinuitet je stavljen pod upitnik, na početak etnološkog istraživanja, u njegovu teorijsku osnovicu. Grupa autora pokušala je osvijetliti problem kontinuiteta s različitih etnoloških aspekata, postavivši niz daljih pitanja. Pokraj Bausingerova članka *O algebri kontinuiteta*, u knjizi su objavljeni još i ovi prilozi: *Problem kontinuiteta i pojam kulture u etnologiji* (W. Brückner), *O tradiciji mitološke premise kontinuiteta* (B. Deneke), *Tradicija i povijest* (J. Dünninger), *Tradicionalno ponašanje i konzervativna ideologija* (W. Jacobeit), *Okolina i kontinuitet — pitanja istraživanja običaja* (K. S. Kramer), *Ars viva: tradicija i kontinuitet* (R. i L. Kriss-Rettenbeck), *Usmeni i pismeni kontinuitet* (K. Ranke), *Problem kontinuiteta u istraživanju narodne proze* (L. Röhrich), *Povijesnost, promjena i kontinuitet u jednom pogrebnom običaju* (F. Sieber), *Kontinuitet i struktura obitelji* (I. Weber-Kellermann), *Kontinuitet i konstantnost u narodnoj prehrani* (G. Wiegelmann).

Pokazalo se da se kontinuitet ne može kruto definirati, pa je ponuđen čitav spektar mogućih definicija. Pokazalo se i to da su etnologiji prijeko potrebna takva teorijska razmišljanja, gotovo jednako potrebna kao i iznalaženje novih istraživačkih područja.

Moser je problem istraživanja kontinuiteta postavio ovako: »Na konkretnim primjerima treba dokazati da s onu stranu idealnog pojma kontinuiteta tradicije postoje različiti oblici tradicije, različite tradicijske zone i stupnjevi. U svakom slučaju, kraj dugotrajnih ima i takvih tradicija kojih se trajanje proteže samo na jednu ili dvije generacije. Morat će se istražiti gdje se povezuje mnogo citirana tradicijska autentičnost pučkog pogleda na svijet a gdje ona znači samo moć navike« (str. 29).

Bausinger smatra da su za proučavanje kontinuiteta važna ova četiri elementa: predmet, prostor, akteri (nosioci) i funkcija, pa predviđa 16 različitih mogućnosti i kombinacija tih faktora (str. 17), koje mogu govoriti o kontinuitetu.

Premda ū knjizi ne postoji posvemašnja suglasnost autora o pojmovima tradicija, kontinuitet i kontinuitet, što uostalom i ne treba očekivati, niti to treba smatrati manom jednog istraživačkog napora kao što je izdavanje ove knjige, čini se da je za taj rad bitno ovo: ova knjiga o kontinuitetu zapravo je knjiga o promjeni. Autori su naveli mnogo »klasične« etnografske i folklorističke građe u kojoj su pokazali kontinuitete. Neki su vrlo lucidno povlačili nit istraživanja u suvremenost. (Promatranje moderne umjetnosti u smislu kulturnog kontinuiteta, jer ona u slučaju koji je opisan crpi nadahnuće iz datih tradicija.) Drugi su upozorili na problem kontinuiteta, odnosno »sentimentalne upornosti« i »domorodačke reafirmacije« kao suvremenih modifikacija problema kontinuiteta, problema čovjeka u novoj, urbaniziranoj ili drugačijoj nacionalnoj sredini.

Tako se problem kontinuiteta postavio kao problem humanizma, kao problem čovjekovih historijskih korijena te modifikacijâ i adaptacijâ pojedinih struktura u vremenu, prostoru, izmijenjenim funkcijama, ekonomskom i tehnološkom razvoju. U tom vjekovnom, stalnom i dijalektičkom izmjenjivanju i promjenama ostaje i nešto stalno. Jer, kako autori navode, i danas nalazimo strukture narodnih priča u filmovima, stripovima i takozvanoj šund-literaturi. Zabavna se glazba i šlageri mogu uspoređivati, opet u nekim elementima, s narodnom pjesmom (zar o tome ne govori izvanredna popularnost tzv. novih narodnih pjesama kod nas, pri čemu, naravno, naglašavamo da je njihova kvaliteta pitanje za sebe ili, možda, prava slika sadašnjeg momenta kulturne promjene i adaptacije kod nas!). U televizijskim kviz-emisijama, koje su tako popularne u suvremenom svijetu, neki autori vide kontinuitet sa zagonetkama i pitalicama. Bajka se u suvremenom svijetu pretvara u novelu, u filmski scenarij, u nadrealistički vic . . .

Neki misle da je to degradacija bajke, drugi iz toga prave posao. Za etnologue to su vrela istraživanja čovjekova bića, onoga što trajno — kao kontinuitet — ostaje u promjenama. To je onaj ostatak koji se u proračunu ekonomskog razvoja ne može izračunati. Ali to nije nešto mistično, a još manje predmet mistifikacije. U tom smislu valja pozdraviti i napore ove grupe nje-mačkih etnologa da raskrste s mitom germanskoga kontinuiteta. (To oni, uostalom, ne rade prvi put.)

U društvenoj i kulturnoj promjeni koja je tako evidentna kod nas, ali u situaciji koja je kao malo gdje u Evropi zasićena mnogostrukim problemima (postojanje, makar u nestajanju, seljačkih oblika kulture i usporedno stvaranje velikih urbanih i industrijskih aglomeracija uz prodor velikog broja informacija preko sredstava masovnih komunikacija), bavljenje problemima kontinuiteta na način kako je to pokazala ova grupa istraživača omogućilo bi etnologiji i folkloristici da daju podlogu za razumijevanje bitnih društvenih pitanja.

Dunja Rihtman-Auguštin